

Şeyh Müslüm Zâviyesi

M. Emin ÜNER*

Özet

Şeyh Müslüm zaviyesi kuruluşu itibariyle Anadolu'nun en eski zaviyelerinden biridir. Ancak bu kadar uzun geçmişine rağmen, Şeyh Müslüm Zaviyesinin kurucusu Şeyh Müslüm hakkında çok az şey bilinmektedir. Kendisi hakkında az şey bilinse de mürid yetiştirdiği bilinmektedir. Ayrıca zaviyenin Osmanlı Devleti döneminde faal olduğu da arşiv kayıtlardan öğrenilmektedir. Özellikle Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi'nde bulunan Hurufât defterlerinde kayıtları tutulan zaviye görevlilerinin atamaları zaviyenin işleyişi hakkında bilgi veren önemli kaynaklardır. Ayrıca Başbakanlık Osmanlı Arşivi, Cevdet Evkaf koleksiyonunda da zaviye hakkında bilgiler bulunmaktadır. Zaviyenin hizmetine zaviyenin bulunduğu köyde ikamet eden Şeyhan-Abbasiyan Cemaati mensuplarının görevlendirildikleri görülmektedir. Bu cemaat mensupları zaviye hizmetlerinden dolayı bir takım vergilerden muaf tutulmuştur. Bu çalışmada Şeyh Müslüm Zaviyesi hakkında -yukarıda adı geçen arşivlerden elde edilen kaynaklar değerlendirilmek suretiyle- bilgi verilmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Şeyh Müslüm, Zaviye, Suruç, Ziyaret, Abbasiyan.

The Hermitage Of Sheik Muslum

One of the oldest small Islamic monasteries in Anatolian is the hermitage (zaviye) of Sheik (Şeyh) Muslum. There is very little information about Sheik Muslum who was founder of this hermitage in spite of its history but this is known that he had brought up good quality disciples (mürid). In addition, according to archiver cords, this hermitage was active in Ottoman Empire. The records, especially the books of Hurufât in archive of

* Doç.Dr., Harran Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Öğretim Üyesi.

Direktor Generation of Foundation (Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi) are important resources of information about appointments of employees and running of teh hermitage. The Collection of Cevdet Evkaf in Ottoman Archive of the Prime Minister have informations as it. There are seem that members of the community of Sheikhan-Abbasiyan who live in the same village with the hermitage had met its needs. These members had been exempted from somekind of taxes because of this service. In tihs study, there have been tried informing about the hermitage of Sheik Muslum based on archivere cords.

Key Words: Sheik Muslum, Hermitage, Suruc, Ziyaret, Abbasiyan

Suruç ilçesine bağlı Ziyaret köyünde bulunan Şeyh Müslüm Zaviyesi, ilçe sınırları içerisinde tespit edilen tek zaviye unvanını elinde bulundurmaktadır. Anadolu'nun birçok yerinde olduğu gibi, bu zaviye de halen halkın yoğun ilgisine mazhar olmasına rağmen, hakkında yazılanlar ilçe yıllığında yazılanların tekrarı ve halk arasında anlatılan efsanelerden ibarettir. Dolayısıyla literatüre girebilecek türden herhangi bir çalışma yapılmış değil. Bu çalışma, varlığı Osmanlı öncesine dayanan bu zaviyenin Osmanlı dönemindeki durumunu ortaya koymak ve literatüre kazandırmak amacıyla yapıldı. Bunun için Başbakanlık Osmanlı Arşivi ve Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivleri'nde ilgili tasnifler tarandı. Her iki arşivden elde edilen belgeler bu makalenin temel malzemesini oluşturmaktadır. Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi'nde bulunan Hurûfât defterleri, zaviye vakfından herhangi bir surette ücret alanların adları, görevleri, aldıkları günlük ücretleri gibi konular hakkında bilgi verirken, Başbakanlık Osmanlı Arşivi'ndeki tasniflerde bulunan belgeler ise zaviye ile ilişkisi olanların aralarında meydana gelen olaylar hakkında bilgiler vermektedir. Bu belgeleri değerlendirmek suretiyle adı geçen zaviyenin Osmanlı dönemindeki durumunu ortaya koymaya çalışacağım.

Şeyh Müslüm Zâviyesi'nin kuruluşu ve kurucusu olan Şeyh Mesleme bin Ni'me es-Serucî hakkında çok az bilgiye sahibiz. Şeyh Müslüm et-Teberdâri olarak da bilinen Şeyh Müslüm, Suruc'a bağlı Ziyaret köyünde doğmuştur. Doğum tarihi bilinmemekle beraber ölüm tarihi olarak 1170 (miladi) yılı gösterilmektedir (Keskin 2011:198). Köyün bu ismi alışı belki de zaviyenin kuruluşundan sonra çevreden insanların gelip burayı "ziyaret" etmesinden dolayı almış olabileceği düşünülebilir. Zira kurulan bir zaviyenin etrafında zamanla yerleşim alanlarının oluştuğu bu gün

Anadolu'daki bir çok köy isminden bilinmektedir. 1520 tarihli Tapu Tahrir Defteri'nde Suruç nahiyesinde altı köy ismi geçmektedir ki bunların nüfusça en kalabalık olanı Zaviye-i Şeyhmüslim adını taşıyan köydür¹. Zaviye-i Şeyhmüslim veya kısaltılmış şekliyle Şeyhmüslim köyü, 16. yüzyıl boyunca nahiyenin en kalabalık köyü olma özelliğini korumuştur. Köy, adını taşıdığı Şeyhmüslim Zaviyesi'nin çevresinde kurulmuştur. Ortaçağın meşhur şehri Suruç'un harabelerine yakınlığı da ona ayrı bir önem kazandırmış, kuzeyden güneye inen yollarda bir uğrak yeri konumuna gelmiştir.

Şeyh Müslüm'ün vefât'ından iki yıl önce yani 1168 yılında, içinde cami, zaviye, tekke olmak üzere külliye şeklinde bir yapı inşa edilmiştir. Yapının etrafı Selçuklu ve Osmanlı dönemine ait mezarlarla çevrilidir. Bu külliyenin Selçuklular zamanında yapıldığı tahmin edilmektedir. Mezarlığın doğusunda Eyyubiler tarafından yapılmış ve birkaç defa restore edilmiş üzeri toprakla örtülü camii yer almaktadır. IV. Murad, 1636 yılında Bağdat Seferi'ne giderken (Uzunçarşılı 1983: 99), buraya uğrayıp, camiyi genişletmek için emir verdiği ve caminin bugünkü şeklini aldığı rivayet edilmektedir. Türbenin kuzey kapısında bulunan kitabeye göre, bu türbe 1538 yılında Şeyh Muhammed oğlu Şeyh Hasan tarafından yaptırılmıştır (Durukan 1999: 287). Şeyh Müslüm zaviyesinde sürekli olarak mürid yetiştirmiştir (yetiştiren kim?). Bu müridler içinde meşhur Şeyh Akil el-Menbici de bulunmaktadır. (Keskin 2011:198-199).

1551 tarihli Birecik Kanunnamesinde Şeyh Müslüm zaviyesine hizmet eden ailenin Cemaati Şeyhan-ı Abbasiyan olduğunu, bunların bazılarının ellerinde tevliyet beratı bulunduğunu, ayrıca ziraatle uğraştıklarını öğreniyoruz. Elde ettikleri ürünler ve hayvanlar üzerinden vergilerini vermekte ama "avarız-ı divaniye"den ve "tekâlif-i örfiye"den muaf tutulmaktadırlar². Kanuni Sultan Süleyman döneminde durumları tespit edilip yukarıda belirtilen vergilerden muaf tutulan ve kendilerine berat verilen bu cemaatin daha sonraki yıllar, hatta yüzyıllar boyunca bu görevi

¹ Diğer beş köyün adları şöyledir: Susıyan, Telmusa, Çardak, Zergil ve Meşhed. (Yılmaz, 1996: 82)

² Adı geçen cemaat ile ilgili 1551(959h) tarihli Birecik Sancağı Kanunnamesi'nin 16. maddesi aynen şöyledir: "Cemâ'at-ı Şeyhân-ı Abbâsiyân tabi-i m.

Hasıl an adet-i ağnâm ve bâd-ı hevâ 1300

Mezkûrûn şeyhler Abbasiler olub Nâhiye-i Suruc'da Şeyh Müslim Hazretlerinin Zaviyeri'ne hizmet edüb ba'zılarının elinde tevliyet beratı olub zira'at etdikleri mezra'ın hakkın sahib-i arza verüb ve âdet-i ağnâmların hassa-i hümayuna verdüklerinden sonra avârız-ı dîvaniden ve tekâlif-i örfiyyeden mu'af ve müsellemler olalar deyü Defter-i Atık'de mukayyed olmağın gerü ber vech-i meşruh üzerine Defter-i Cedid'e kayd olundu". (Akgündüz 1992: 639)

devam ettirdiklerini arşiv belgelerinden takip etmek mümkün olmaktadır.

Yaptığımız araştırmalarda Şeyh Müslüm Zaviyesi vakfı adına düzenlenmiş herhangi bir vakfiyeye rastlayamadık. Ancak Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivinde yer alan Hurufat Defterleri³nde bulunan “tevcih”ler ve “tecdid”ler ile Başbakanlık Osmanlı Arşivi’nde Evkaf ile ilgili çeşitli belgelerden zaviyenin görevlilerinin isimleri ve aldıkları ücretleri -kısmen de olsa- tespit edebildik. Tespit ettiğimiz dönem 1139/1727 ile 1250/1835 yıllarını kapsamaktadır. Ayrıca 1277/1861 yılında yeni padişah tarafından yapılan berat yenilemeleri vardır, onlardan da örnekler verilecektir. Aşağıda bu görevlilerin atama şekilleri ve sebepleri mümkün olduğunca kronolojik sıra takip edilerek detaylı olarak verilmektedir.

Atamalarda tespit edebildiğimiz en erken tarih 1139/1727 tarihidir. Bu tarihte müderris İbrahim, kadı Seyyid Ömer’in arzıyla zaviyeye “duâgû⁴” olarak atanmıştır (VGMA, Defter 1128: 28). Duâgû olarak bir müderrisin atanması, zaviyede bu görevin önemli olduğunu göstermektedir.

1143/1731 tarihinde zaviyenin camiinde İmâm ve Hatib olan Esseyyid Mehmed Emin görevi bıraktığında yerine beş akçe ile Seyyid Şeyh Mehmed imam ve hatib olarak atanmıştır. Yine aynı yıl zaviyede üç akçe ile çalışan ancak ne görev yaptığı belirtilmeyen Ömer adlı kişi bu görevinden “ferâgat” ederek, görevi Seyyid Şeyh Ahmed’e bırakmıştır (VGMA, Defter 1088: 99). Burada görevinden ferâgat eden Ömer ile Seyyid Şeyh Ahmed’in yakınlık derecesi hakkında herhangi bir bilgi verilmemiştir. Zira bu tür durumlarda genellikle yakınlık derecesi belirtilmektedir.

1147/1735 yılında “Şeyh Müslüm zaviyesinde üç akçe ile babası Esseyyid Mustafa’nın kasr-ı yed⁵inde” yani bulunduğu nazırlık görevinden

³ Vakıflarla ilgili atamalarda ataması yapılan kişiye berat verilmesinin ardından, bir çeşit berat özeti sayılabilecek kayıtların defterlere kaydedilmesiyle oluşturulan Hurûfât Defterleri, tutuldukları dönemin idarî yapısına göre kazaların isimlerinin alfabetik harf sırasına göre dizilmesi ve vakıf atama işlemlerinin ilgili kaza isminin altına yazılmasıyla oluşturulmuştur. Arapça harf kelimesinin çoğulu olarak Hurûfât adı verilmiş olan bu defterlerde, Osmanlı Devleti’nde vakıflara ait atama kayıtlarının yanında söz konusu vakfın gerçek niteliğiyle ilgili veya herhangi bir vakıf şartına ait bilgi de bulunmaktadır (Demirtaş, 2012, Sayı 37).

⁴ Dua eden, duacı demektir. Dini toplantılar sonunda dua okuyan ve bu dualar karşılığında, maaş alan kişiler hakkında kullanılan bir tabirdir. Bu makamduahan tabiri de kullanılırdı. Ancak duahan tabiri daha ziyade dini merasimlerde dua edenler için kullanılır, resmi işlere ait toplantılarda dua edenler hakkında duâgû tabiri daha çok kullanılırdı. Ancak vakıflarda duâgû olarak ücretle görevlendirilen kişiler vardı. (Pakalın 1983: 479).

⁵ Arapça el çekmek demektir. Mütevellik, imamlık gibi babasından kendisine intikal eden bir haktan vazgeçmek yerinde kullanılır. (Pakalın 1983: 209)

kendi isteği ile vazgeçince oğlu Esseyyid İsmail, nazırlık görevini üstlenmiştir. Esseyyid İsmail bir yıl sonra yani 1148/1736 yılında hâlâ nazır olarak görev yaptığı görülmektedir. Ancak isimleri belirtilmeyen bazı kimseler bu göreve müdahil olmak istedikleri kaydedilmektedir (VGMA, Defter 1088:99).

1150/1738 tarihindeki kayıt zaviyenin nâzırı ile ilgilidir. Adı geçen tarihte Esseyyid Seyfeddin, babası Ramazan'ın ölümü ve amcasının da görevden alınmasıyla yevmi üç akçe ile nazır olarak atanmıştır⁶.

1168/1755 tarihinde zaviyedârlık ve duâgû görevleri Hüseyin adlı kişiye verilmiştir. Bu tarihte bundan başka görevlendirilmeler de yapılmıştır. Zâviye nezâretine üç akçe ile görevli olan İsmail istihkakının yarısını başkasına devretmiş kalan yarısını da bir buçuk akçe ile oğulları Seyyid Mehmed ve Seyyid Hasan'a "kasr-ı yed edub" onlar adına görevinden ferâgat etmiştir⁷. Yine aynı yıl iki akçe ile ferrâş olan Haydar adlı kişi kusurundan dolayı görevi oğulları Seyyid Mustafa ve Seyyid Ali'ye bırakmıştır. Babasının ölümünde zaviyede üç akçe ile loğkeş olan Seyyid Yusuf da kendi rızasıyla yarım hissesini kardeşi Seyyid Ahmed'e terketmiştir. Bu sene içinde görevde olup, görevi yenilenenler de olmuştur. Bunlar; Şeyh Müslüm Zaviyesi Camiinde iki akçe ile müezzin olan Seyyid Halil, camide imam ve hatib olan Seyyid Ahmed ve Seyyid Nasır da görevleri yenilenenler arasında görünüyorlar (VGMA, Defter 1090: 123).

1170/1757 tarihinde "Şeyh Müslüm evkafının bir buçuk akçe ile nısfı nezareti Seyyid Ali ve Seyyid Hüseyin kendi rızasıyla" Esseyyid Şeyh Eyüb'e bırakmışlardır. Yine aynı yıl yevmi bir buçuk akçe ile loğkeş olan Seyyid Müslüm Hasan kendi rızasıyla görevi Seyyid Ahmed'e terk etmiştir (VGMA, Defter 1090: 123).

1176/1763 yılında zaviyenin camiinde iki akçe ile müezzin olan Ahmed'in yerine geçecek erkek evladı olmadan vefat edince, bu görev vakıf mütevellisinin arzıyla kardeşi Abdi Halife'ye geçmiştir.(VGMA Defter 1117: 94). 1180\1767 tarihinde yevmi bir buçuk akçe ile "nısf loğkeş" olan Abdurrahman bu görevinden ayrılınca Müteveli Seyyid Müslüm arzıyla bu görev Abdullah'a verilmiştir. Aynı yıl zaviyede beş akçe ile duâgû olan Şeyh Mehmed'in görevi yenilenmiştir (VGMA Defter 1117: 94).

⁶"Şeyh Müslüm evkafında üç akçe ile nâzırolan Esseyyid Seyfeddin Halife babası Ramazan'ın mahlulunda ve emmisi Seyyid Hüseyin ref'inde berati meşruiyetle mutasarrıf olub...", (VGMA, Defter, 1088: 99).

⁷ "Şeyh Müslüm zâviyesinde evkafı nezaretine üç akçe ile mutasarrıf olan İsmail nısfını ahire kasr-ı yed edub üzerinde kalan nısfı ahz için bir buçuk akçe ile oğulları Seyyid Mehmed ve Seyid Hasan'a kasr-ı yed edub bâ-berât..." (VGMA, Defter:1090: 123)

1183/1770 yılında zaviyenin camiinde İmam ve Hatib olarak Şeyh Eyüb görülüyor. “Nısf” nezaretine Seyyid Mehmed ve Seyyid Hasan’ın isimleri geçiyor (VGMA Defter 1087: 38). Bu tarihten sonra yaklaşık otuz yıllık bir süre içinde bazı nizalı durumlar dışında atama kayıtları görülüyor.

1212/1798 ’de zaviyenin türbedârı Şeyh Ali bin Hasan “bilâ veled fevt oldukda” yani erkek evladı olmadan vefat ettiğinden yerine Şeyh Mehmed geçmiştir. Aynı yılda zaviyede beş akçe ile kâtip olan Mustafa vefat edince yerine kardeşi tayin edilmiştir (VGMA defter 544: 25). 1220\1806 tarihinde vakıfta yevmi iki akçe ile keyyali olan Seyyid Şeyh Eyüb’ün vefatı üzerine bu görev oğlu Seyyid Şeyh Mehmed bin Seyyid Şeyh Eyüb’e verilmiştir. Aynı yıl içinde Seyyid Şeyh Mehmed bin Seyyid Şeyh Eyüb kendi rızasıyla görevi bırakınca bu sefer Hacı Hasan bin Mehmed’e tevcih edilmiştir⁸.

1221/1807’de zaviyede türbedâr olan Şeyh Ali bin Hasan’ın yerine geçen Şeyh Osman’ın kendisine verilen beratı kaybettiği ve merkezdeki kayıtlar göz önünde bulundurularak kendisine yeniden berat verildiği anlaşılmaktadır. Aynı yıl zaviyenin camiinde yevmi iki akçe ile müezzin olan Seyyid Şeyh Müslüm’ün geride evlad bırakmadan vefatı üzerine müezzinlik görevi Seyyid Müslüm ve Seyyid Hasan’a “iştiraken tevcih” edilmiştir. Yine aynı yıl zaviye camiinde yevmi bir buçuk akçe “nısfloğkeş” olan Seyyid Şeyh Müslüm arkasında evlad bırakmadan vefat edince loğkeşlik Seyyid Mehmed’e tevcih edildi (VGMA, Defter 545: 47).

1222/1808 ’de zaviyenin camiinde yevmi iki akçe ile ferraş olan Şeyh Müslüm vefat edince bu görev Şeyh Müslüm vakfı mütevellisi Seyyid Ahmed’in arzıyla amcasıoğlu Şeyh Ahmed’e tevcih edilmiştir (VGMA, Defter545:48).

Hurûfât defterlerinde son olarak 1247/1832 tarihinde bir akçe ile Şeyh Hamid’in ferraş olarak görevi yenilenmiş, aynı yıl vakıftan üç akçe ile babası Esseyyid Mustafa’nın yerine Esseyyid İsmail geçmiştir. (VGMA, Defter 1089: 96).

Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivinde bulunan 2150-1 no’lu defterde “Suruc Kazasında Şeyh Müslüm Hazretleri Hademeleri Yedinde Bulunan Berât-ı Şerifelerinin Kayıtlarıdır” başlığı altında Evkaf Nezareti kayıtlarında da Şeyh Müslüm zâviyesi ile ilgili bilgilere rastlamaktayız. Bu başlık altında aynı zamanda padişah değişiminde yapılan “tecdid”ler de

⁸ Suruc’da Şeyh Müslüm vakfından almak üzere yevmi iki akçe ile keyyali olan Seyyid Şeyh Eyüb fevt mahlulunda sülbi oğlu Seyyid Şeyh Mehmed bin Seyyid Şeyh Eyüb’e inâyet buyuruldu Rebiülevvel 1220”, “Suruc’da Şeyh Müslüm vakfından almak üzere yevmi iki akçe ile keyyali olan Seyyid Şeyh Mehmed bin Seyyid Şeyh Eyüb ferâğatındaHacı Hasan bin Mehmed’e bâ-berât tevcih olundu Cemaziyyelahir 1220”, (VGMA, Defter545: 47).

bulunmaktadır.

Aşağıda Şeyh Müslüm Zaviyesi vakfından ücret alan görevlilere ait beratların yenilenmesine yer verilecektir. Bu berat yenilenmeleri, yeni padişahın, Sultan Abdülaziz'in 1277/1861 yılında "taht-ı Alî baht-ı Osmanî üzere cülûsu hümayûn"ları yani tahta geçmeleri münasebetiyle yapılmıştır (Küçük 1988: 179).

"Bin ikiyüz yetmişyedi senesi Zilhicce-i şerifesinin onyedinci günü Taht-ı Alî Baht-ı Osmanî üzere cülûs-ı hümayûnum meynet-i makrûn-ı mülûkânem vaki olub umumen tecdid-i berevât⁹ olmak kaide-i mer'îye-i saltanat-ı seniyyeden olduğuna binaen Nezâret-i Evkafın hümayûn-ı mülûkânememülhak evkafdan Ruha kazasında Suruc nahiyesinde vaki' Şeyh Müslüm Zaviyesi vakfından almak üzere yevmi bir buçuk akçe vazife ile nısf hisse müderrislik ciheti¹⁰ mutasarrıfı" olan Şeyh Mehmed bin Şeyh Mehmed'in müderrislik görevi ile ilgili beratı yenilenmiştir. Aynı yıl "Şeyh Müslüm Zaviyesi vakfından almak üzere yevmi bir akçe vazife ile sülûs

⁹ Bilindiği gibi Osmanlı Devletinde bir ferman veya beratın güvenilirliği için tuğraya ihtiyacı olduğu gibi, geçerli olması için de tahtta bulunan padişahın tuğrasını taşıması gerekliydi. Bunun için yeni bir padişah tahta çıktığında kendinden önceki padişah zamanında verilmiş olan emirlerin yürürlükte olduğunu göstermek üzere yeni padişahın tuğrasını taşıyan fermanlar gönderilirdi ki buna yenilenme anlamında "ferman tecdidi" adı verilirdi. Berat ve ahidnameler için de aynı durum söz konusu idi. Eski fermanlar ise merkeze geri gönderilirdi (Kütükoğlu1994: 118).

Berat tecdidi sebeplerinden biri de eski beratın kaybı dolayısıyla sahibi tarafından yeni beratın talep edilmesiydi. Böyle kayıp durumunda yeni beratın verilebilmesi için ilgili kalem kayıtları incelenir ve gerçekten müracaat sahibinin istediği berattaki şeyin üzerinde olduğu tespit edildikten sonra yenisinin verilmesi yoluna gidilirdi. Bu tarzda verilen beratlarla "zâyi'inden berat" denirdi ve yenilenende de zâyi'inden verildiği belirtilirdi (Kütükoğlu1994: 137).

¹⁰ Osmanlılarda vakıf müesseselerinde gerekli hizmetlerin yürütülmesi için ilgili vakfiyelerle tahsis edilen cihet, nitelikleri belirlenen görevleri ifade etmekte olup vakıf müessesesinin gelişmesiyle çoğalmış, dini müessese ve hayır kurumlarının işleyişini sağlaması yanında pek çok kişinin geçim vasıtası ve ek geliri olmak bakımından da önemli bir fonksiyonu yerine getirmiştir. Osmanlı resmi kayıtlarında "erbâb-ı cihât" veya "ashâb-ı cihât" şeklinde adlandırılan cihet sahipleri esas itibariyle iki kısma ayrılmaktaydı. İmâmet, hitâbet, vâizlik, dersiamlık tedris, cibâyet, kitâbet gibi ilmi yeterlilik isteyenlere "cihât-ı ilmiyye"; kayyimlik, türbedarlık, ferraşlık gibi bedenî çalışmaya bağlı olanlara da "cihât-ı bedeniyye" adı verilmekteydi. Bu görev sahipleri hukuki olarak askerî yani memur statüsünde sayıldığından kendilerine diğer askeriler gibi bir takım imtiyaz ve muafiyetler tanınmıştı. Cihetlerin tevcihi, verilecek kimselerin tespiti vakfiyedeki esaslara göre ya "bi'l-meşrutiyet" (şarta bağlı) veya "bilâ-meşrutiyet" (şartsız) olmak üzere iki şekilde gerçekleşirdi. Diğer taraftan cihet tevcih edileceklerde bulunması gereken ortak özellikler vakfiyelerde "liyakat" ve "dürüstlük" olarak belirlenmiştir. (İpşirli 1993: 546-7).

hisse cibâyet¹¹ciheti mutasarrıfı” olan Şeyh Resül bin Ali ile “Suruc kazasında medfun Şeyh Müslüm küddise sirrûhu vakfından almak üzere yevmi beş akçe vazife ile kitâbet ciheti mutasarrıfı” olan Şeyh Mehmed bin Osman’ın beratları 1281/1865 yılında yenilenenler arasındaydı (VGMA, Defter 2150-1: 46).

1237/1822 yılından beri “Şeyh Müslüm Zaviyesi vakfından yevmi nim ve rub’ akçe vazife ile rub hisse müderrislik ciheti mutasarrıfı” olan Esseyid Mehmed, eski beratını takdim etmek suretiyle yenilenmesi için müracaat etmiştir. Yukarıda da belirtildiği gibi, ilgili kalem kayıtlarına müracaat edilerek beratın geçerliliği doğrulanmış ve kendisine 1283/1867 tarihinde yeni berat verilmiştir (VGMA, Defter 2150-1: 46). Loğkeş olan ve ücretlerini Şeyh Müslüm Zaviyesi vakfından alan Şeyh Ömer bin Hacı Mehmed ve Şeyh Hüseyin bin Şeyh Müslüm ve Şeyh Müslüm bin Şeyh Ahmed ve Şeyh Ahmed bin Şeyh Osman’ın beratları da 1283/1867 yılında yenilenmiştir.

Bin iki yüz seksen dördüncü yılında “Şeyh Müslüm Zaviyesi vakfının vazife-i mu’ine ile nısfdan hamse hisse tevliyet ciheti mutasarrıfı Esseyid Şeyh Mustafa ve Esseyid Şeyh Ömer”in ellerinde olan eski beratlarına binaen beratları yenilenmiştir. Yine aynı yıl “Ruha kazasında Suruc nahiyesinde vaki Şeyh Müslüm Zaviyesi vakfının yevmi nim ve bir rub akçe vazife ile rub hisse müderrislik ciheti” mutasarrıfları Seyyid Abdülkadir ve Seyyid İbrahim ibn Molla Ömer’in beratları da yenileri ile değiştirilmiştir (VGMA, Defter 2150-1: 46).

Söz konusu atamalar incelendiğinde, bunların farklı şekillerde ve farklı sebeplerden dolayı yapıldığı da göze çarpmaktadır. Bunların bir kısmı “arz”la, bir kısmı da “padişah fermanı”yla yapılan tevcihler olduğu görülüyor

Arzla yapılan tevcihler, bu arzlar vakıf mütevellisi veya vakıf nazırı tarafından yapılabildiği gibi, kadı, naib ve mutasarrıflar tarafından yapılırdı. Padişah fermanı ile yapılan tevcihlerde ise yukarıdaki örneklerde görüldüğü gibi, “sadır olan ferman-ı âli mucbine” yapılan atamalara bakıldığında, görevlinin elindeki beratı kaybetmesi, eski görevlinin görevini terk etmesi veya kendi üzerine haksız berat ettirmeler gibi

¹¹ Osmanlılarda küçük vakıfların, özellikle aile (zürri) vakıflarının bütün idaresi mütevelliler tarafından yürütüldüğü halde büyük vakıfların idaresinde nâzır, müteveli, câbi veya kâtip gibi birçok görevli hizmet yapardı. Statüleri, özellikleri ve ücretleri vakfiyelerdeki hükümlerle belirlenen câbilerin tayin, azil, teftiş gibi her türlü idari ve hukukî işleri vakfın bulunduğu yerin kadısı aracılığı ile yürütülür, değişikliklerle ilgili olarak ayrıca merkezi idareden berat verilirdi. Câbilerin yaptığı işe cibâyet denilirdi. (İpşirli 1992: 529).

sebeplerle yapılan atamalardır.

Atamaların sebepleri de elbette ki farklı farklıdır. Bu sebeplere bakıldığında en çok karşımıza çıkanı ise “mahlûl”undan yapılan tevcihlerdir. Mahlûl, intikal edecek varis bırakmadan ölen kimseden kalan arazi, emlak ve cihet hakkında kullanılan bir tabirdir (Pakalın 1983: 384). Atama kayıtlarında genellikle fevt, ferağ, kasr-ı yed ve ref gibi sebeplerle cihetin boşalması olarak karşımıza çıkmaktadır.

Buraya kadar verdiğimiz bilgiler normal prosedürün işlediği atamalarla ilgiliydi. Belgelerde bu görevleri farklı yollarla elde etmeye çalışan kişilerin de bulunduğu görülmektedir. Bundan dolayı vakıf görevlileri zaman zaman zor durumda kalmış, hatta görevlerini haksız yere kaybedenler de olmuştur. Bu haksızlıkların önüne geçilmesi için, çareyi önce yerel mercilerde aramışlar, ancak burada çözüm bulamayanlar olayı devletin merkezine intikal ettirme yoluna gitmişlerdir. Ayrıca bazen devletin yerel yöneticileri adı geçen zaviye görevlilerinden alınmaması gereken vergileri almaya teşebbüs etmişlerdir. Bu vergi alma olayları da yine merkeze intikal eden olaylar arasında yer almaktadır. Aşağıda hem yerel merciler yoluyla çözülmeye çalışan olaylar, hem de merkeze intikal eden olaylarla ilgili örnekler verilecektir.

Şeyh Müslüm zaviyesinin hizmetine Şeyhan Abbasiyan Cemaatine mensup kişiler tayin edilmekte ve bu durum babadan oğula geçmektedir. Ancak zaman zaman aynı cemaate mensup farklı kişilerin bu göreve talip oldukları ve mahalli idareciler nezdinde kendilerini tayin ettirdikleri görülmektedir. Mesela;

1276/1859 tarihinde “Urfa kaymakamına” yazılan bir dilekçede Şeyh Ali Efendi ile Hacı Ali Bey Eba Müslüm Abbasevladından olduklarından Eba Müslüm zavidarlığının yarısı Hacı Ali’nin uhdesinde dörtte biri de Ali Efendi’nin babası Şeyh Ahmed Efendi’nin elinde idi. Ali Efendi’nin babası Şeyh Ahmed vefat ettiğinden zaviyedarlığın yarısının kendisine tevcih edilmesi gerekirken, Şeyh Bozan oğlu Şeyh Nebi’nin uhdesine tevcih edilmiş ve sekiz hanenin vergisi de buna tahsis edilmiştir. Bu durumun düzeltilmesi için vilayet merkeze, Maliye Nezareti Celilesi’ne bildirmiştir. Adı geçen bu kişiler Sahihül neseb Sadat-ı Kiram¹²’dan olduklarından bu

¹² Osmanlı Devleti’nde Hazreti Muhammed soyundan gelenlere bir takım ayrıcalıklar tanınmaktaydı. Bunlara “Seyyid” adı verilmekteydi. Osmanlı Devleti bunların işleriyle uğraşan müstakil bir müesseseye Nakibü’l Eşrâflığı kurmuştu. Müessesenin başında bulunan Nâkibü’l Eşrâf İstanbul’da otururdu. Seyyidlere Nâkibü’l-Eşrâf tarafından seyid olduklarına dair hüccet ve şecere verilirdi. Kazalarda bu görevlinin Nâkibü’l-Eşrâf Kaimmakamı altında bir temsilcisi bulunurdu. Seyyidler seyidliklerin alameti olarak başlarına yeşil sarık sararlardı. Bunlar her zaman yeşil sarıkla gezmek zorunda idiler.

görevin bunların uhdesinde olması gerektiği merkezden Urfa'ya bildirilmiş ve adı geçen zaviyedarlık tekrar bunların uhdesine verilmiştir (BA, A. MKT. MHM, No. 113).

Zaviye hizmetini sürdüren bazı kişiler bu hizmeti aynı aileden olan başkaları ile de paylaşmışlardır. Mesela, zaviye hizmetini yürütmekte olan Esseyyid Şeyh Ali, 1177/1763 tarihinde bu hizmeti amcazadeleriyle paylaşmak için Ruha naibi Seyyid Elhâc Abdurrahim Efendi'ye başvurmuştur. Ruha naibinin merkeze bildirmesi sonucu hizmetin Esseyyid Şeyh Hasan'la paylaşıldığı anlaşılmaktadır (BA, Cevdet Evkaf, No. 25722). Aynı şekilde Şeyh Müslüm zaviyesi vakfında yevmi üç akçe ile görevli olan Esseyyid Şeyh Ali de 1197/1782 tarihinde kadıya müracaat ederek bu görevi amcazadeleri olan Şeyh Eyüb bin Esseyyid Şeyh Muhammed ile Esseyyid Şeyh Osman bin Esseyyid Şeyh Hüseyin ile müşterek yapmak istediğini belirtmiş bunun için onlara da berat verilmesini istemiştir¹³.

Yukarıda belirtildiği gibi, köy ve ıssız yerlerde zaviye kuranlar, şehirdekilerin aksine bütün işlerini kendileri yapıyorlar ve çevreye de yardımcı oluyorlardı. Ayrıca yaptıkları ziraatten ve besledikleri sürülerden de vergi ödüyorlardı. Bu durum Şeyh Müslüm Zaviyesi'ne hizmet eden Şeyhân AbbâsiyanCemaati için de geçerli idi. Bunlardan bazılarının ellerinde tevliyet beratı olduğu ve ziraatle uğraştıkları ve “adet-i ağnam” ve öşür vergilerini ödedikleri görülmektedir. Buna ek olarak bunlardan yaylak ve kışlak resmi de istenmektedir. Şeyhân ve AbbâsiyanCemaati'nin “Divân-ı Âlî'ye takdim eyledikleri” 1231/1815 tarihli bir arzuhallerinde bu hususta bilgi verilmektedir. Adı geçen cemaate 1176/1762 tarihinde kendilerinden yaylak ve kışlak resmi alınmamasına ilişkin berat verilmiş olmasına rağmen daha sonraki yıllarda yenilenmesi gereken berat yenilenmediği için bunlardan yaylak ve kışlak resmi de istenmektedir. Şeyhân Abbâsiyancemaatinin müracaatı üzerine yapılan incelemelerde bunların Defter-i Atik'te kayıtlarının bulunduğu tespit edilmiştir. Ayrıca bunların zaten yaylak ve kışlakları olmadığı da anlaşılmıştır. Merkezin bu

Sadattan kadınlar da başlarına yeşil bir “alâmet” takarlardı. (Uzunçarşılı, 1988: 161-172)

¹³ BA, Cevdet Evkaf No. 24722 “Medine-i Ruha civarında vaki' Suruc kazasında medfun Seyyid Şeyh Müslüm zaviyesi evkafının yevm-i üç akçe vazife ile bâ-berât-ı Alişân meşihat cihetine mutasarrıf olan Esseyyid Şeyh Ali huzur-ı şer'e gelüb şöyle takrir-i kelâm eylediği bâ-berât-ı Alişân yevmiüç akçe vazife ile mutasarrıf olduğum meşihat-ı mezburun nısfını kendi rızasıyla emmizâdelerim Şeyh Eyüb bin Esseyyid Şeyh Mehmed'e ve Esseyyid Şeyh Osman bin Esseyyid Şeyh Hüseyin'e kasr-ı yed ve feragat eyledim yevmi üç akçe vazife ile meşihat-ı merkumenin bir buçuk akçesi kendime ve bir buçuk akçesi emmizâdelerim Esseyyid Şeyh Eyüb ve Esseyyid Şeyh Osman'a kasr-ı yed ve feragatımdanaleştirak yedlerimize Berât-ı Şerif-i Alişân sadaka ve ihsan buyurulmak...”

durumu düzeltilmesi için gerekli talimatları verdiği görülmektedir (BA., Cevdet Maliye, no. 11353).

Bazen Şeyhân Abbâsiyan cemaatine mensup olmayanlar bu zaviye hizmetlerine talip olmuşlar ve ellerine geçirmeye çalışmışlardır. Atalarındanberi “Zaviye şeyhi olan Evlad-ı meşâyih”den Şeyh Ömer’in zaviye hizmetinden azledilmesi için herhangi bir kusuru olmadığı halde adı geçen cemaate mensup olmayan Mehmet Emin adında bir kişi İstanbul’a gidip yanlış beyanda bulunmak suretiyle zaviye hizmetini üzerine almayı başarmıştır. Köy ahalisi bu durumu Suruç kadısına bildirmiş, kadı da zaviye şeyhliğinin adı geçen Şeyh Ömer’in hakkı olduğunu ve tekrar kendisine verilmesi gerektiğini merkeze yazmıştır (BA., Cevdet Evkaf, no. 7224). Ayrıca Ruha kadısı Elhac Osman da hizmetin Şeyh Ömer’in hakkı olduğunu ve tekrar kendisine iade edilmesi için merkeze bilgi verdiği görülmektedir (BA., Cevdet Evkaf, no. 7224).

Bu konuda yukarıdakine benzer bir olayı zaviye ile aynı ismi taşıyan Şeyh Müslüm yaşamıştır. Şeyh Müslüm, on üç atadan beri bu zaviyenin hizmetini yürütmektedir. Ruha taraflarından Mehmed Efendi bu hizmeti bir şekilde kendi üzerine aldı. Ancak kendisinin ve babası Mustafa Efendi’nin “cebabireliği zuhur edince” hile ile oğlu Abdurrahman’a devretti. Şeyh Müslüm vilayet kanalıyla tekrar üzerine aldı. Ancakmerkezde tekrar zaviye hizmeti Mehmed’e geçmiştir. Bu sefer bu olay vilayette Cuma günü “ulema ve füdala meclisi”nde görüşülmüş ve hak Şeyh Müslüm’e verilmiştir. Gerekçe olarak da “Şeyh Müslüm tekyede sakindir ve mütevellî olan tekyede sakın olmak gerekdir. Mehmed hanesiyle evinde sakindir ve tarik-i hizmetdir müstahakı Şeyh Müslüm’dür” gösterilmiştir (BA., Cevdet Evkaf, no. 30818). Buna benzer daha başka birçok olay tesbit edilmiştir. Öyle anlaşılıyor ki zaviye hizmetini görenlere tanınan bazı imtiyazlar zaviye hizmetine rağbeti arttırdığı gibi, layık olmayan bazı insanların da iştihasını kabartmıştır.

Normal prosedürün işlendiğinde zaviye hizmetinde bulunan vefat ettiğinde ya da hizmetten ayrıldığında onun yerine oğlu geçmekteydi. Zaviye hizmetini yürüten Esseyyid Şeyh İbrahim “fevt olup onun yeri hali ve hizmet-i lazimesi mahlul olmağla erbâbı istihkakdan sülbî oğlubahs-i arz-ı ubudiyet Seyyid Şeyh Ali kulları layık ve müstahak olduğunu” 1196\1782 tarihinde merkeze “zaviye-yi mezkûrun meşihatı tevcih ve yedine berât-ı şerif-i alişan sadaka ve ihsan buyurulmak” için yazılmıştır (BA, Cevdet Evkaf, no. 17445).

Bazen de zaviye hizmetini müşterek yürütenlerden birisi vefat ettiğinde normal olarak bu hizmetin vefat edenin oğluna geçmesi gerekirken,

müşterek olan kişi buna fırsat vermeyip hizmetin tamamını üzerine geçirebilmiştir. Örneğin 1171/1758 senesinde vefat eden es-Seyyid Hüseyin'in yerine oğlu es-Seyyid Şeyh Müslüm geçmesi gerekirken müştereki Şeyh İbrahim hizmetin tamamını üzerine berat ettirmiştir. Olay Ruha kadısına intikal ettirilmiştir. Ruha kadısı da bu durumun düzeltilmesi için merkeze, İstanbul'a yazmıştır (BA, Cevdet Evkaf, no. 30160).

Sonuç

Sonuç olarak, Şeyh Müslüm zaviyesinin kurucusu olarak bilinen Şeyh Müslüm'ün hayatı ve kişiliği hakkında çok fazla şey bilinmemektedir. Ancak bütün zaviyelerde olduğu gibi, burada da bir çok mürid yetiştirdiği ve bunlar için de hem ilim hem de tasavvufda iz bırakanlar olmuştur. Şeyh Müslüm'ün zaviyenin bulunduğu Ziyaret köyünde doğduğu belirtildiğine göre babasının ya da atalarının buraya gelmiş olması gerekir. Şeyh Müslüm Zaviyesinin kuruluşu hakkında çok şey bilinmese de kuruluş yılları itibariyle çevrede çok önemli bir konumda olduğu söylenebilir. Zira Şeyh Müslüm'ün yaşadığı yıllar Anadolu'nun Haçlı Seferleri'ne sahne olduğu bir döneme rastlamaktadır. Halkın zorluklarla karşılaştıkları dönemlerde teselliye zaviyelerde bulunduğu bilinmektedir. Bundan dolayı halkın zaviyeye teveccühün fazla olduğu söylenebilir. Şeyh Müslüm Zaviyesinin çevre insanının eğitimi konusunda faydalı olduğu muhakkaktır. Çünkü zaviyeler sadece tasavvufu ilgilendirmezler, bunun yanında ilim tahsili konusunda da aktiftirler. Zaviyenin şeyhi müridleri ya da dışarıdan gelenler için daima bir hoca konumundadır ve ilim öğretmektedir. Bilindiği gibi, zaviyeler de Osmanlı eğitim kurumlarının içinde yer almaktadırlar. Şeyh Müslüm Zaviyesinin görevlileri arasında müderrislerin görülmesi, bu zaviyenin Osmanlı döneminde eğitim öğretim konusunda da faal olduğunu göstermektedir. Şeyh Müslüm Zaviyesi her ne kadar Osmanlı öncesi kurulmuşsa da Osmanlı dönemi boyunca varlığını sürdürmüştür. Bunu yukarıda aktardığımız atama, tecdid, vesair belgelerden takip etmek mümkündür. Yine bu belgelerden zaviyede bulunan görev ve görevlilerin isimlerini de öğrenebiliyoruz.

Şeyh Müslüm zaviyesi bu gün de yapı ve türbe olarak yerinde durmakta yine insanlar tarafından ziyaret edilmektedir. Ancak şunu da eklemek gerekir zaviyenin çevresinde olduğu bildirilen Selçuklu ve Eyyübilere ait mezar ve mezar taşlarından pek azı görülmektedir. Mevcut olanları da her geçen gün daha fazla tahribe maruz kalmaktadırlar. Diğer yapılara göre camii daha şanslı görülmektedir ve halen aynı fonksiyonunu icra edebilecek kadar sağlam olarak ayakta durmaktadır.

Bibliyografya

Arşiv Kaynakları

- BA, A. MKT. MHM, no. 113
BA, Cevdet Evkaf, no. 25722
BA, Cevdet Evkaf no. 24722
BA., Cevdet Maliye, no. 11353
BA., Cevdet Evkaf, no. 7224
BA., Cevdet Evkaf, no. 30818
BA, Cevdet Evkaf, no. 17445
BA, Cevdet Evkaf, no. 3016
VGMA, Defter no. 1128
VGMA, Defter no. 1088
VGMA, Defter no 1090
VGMA Defter no 1117
VGMA, Defter no 1087
VGMA Defter no:544
VGMA, Defter no 545
VGMA Defter no 545
VGMA Defter no 1089
VGMA, Defter no. 2150-1

Araştırma ve İncelemeler

Akgündüz, Ahmed, Osmanlı Kanunnameleri ve Hukuki Tahlilleri, İstanbul 1992, c. 5.

Demirtaş, Hasan, “Vakıf Araştırmalarında Kaynak Olarak Hurûfât Defterleri: Kangırı Örneği”, *Vakıflar Dergisi*, (Haziran 2012), Sayı 37: 47-92.

Devellioğlu, Ferit, *Osmanlı-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, İstanbul 2000.

Durukan, Aynur (Editör), *Birecik, Halfeti, Suruç, Bozova İlçeleri ile Rumkale'deki Taşınmaz Kültür Varlıkları*, Ankara 1999.

İpşirli, Mehmet, “Cihet”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, İstanbul 1993, c. 7.

-, “Câbi”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, İstanbul 1992, c. 6

Keskin, Yusuf Ziya (ed.), *Geçmişten Günümüze Şanlıurfa’da Dini Hayat*, Ankara 2011.

Küçük, Cevdet, “Abdülaziz”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, İstanbul 1988, c. 1.

Kütükoğlu, Mübahat, *Osmanlı Belgelerinin Dili*, İstanbul 1994.

Pakalın, Mehmed Zeki, *Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*, İstanbul 1983, c. 1.

Uzunçarşılı, İsmail Hakkı, *Osmanlı Tarihi*, Ankara 1983, c. 2-3, Birinci Kısım

-, *Osmanlı Devleti’nin İlmiye Teşkilatı*, Ankara 1988.

Yılmaz, Ali, *16.Yüzyılda Birecik Sancağı*, İ.Ü., Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yeniçağ Tarihi Anabilim Dalı, İstanbul 1996, yayınlanmamış doktora tezi.

EKLER:

Suruc Kazasında Şeyh Müslüm Hazretleri Hademeleri Yedinde Bulunan Berât-ı Şerifelerinin Kayıtlarıdır:

33-

Nezâret-i Evkaf-ı Hümayûn-ı mülûkâneme mülhak Ruha kazasına tabi Suruc nahiyesinde vaki’ Şeyh Müslüm Zaviyesi vakfından almak üzere yevmi iki akçe vazife ile Keyyâllık cihetine tevcihine dair varid olan inhâ üzerine kayd-ı bi-tatbik muâmele-i kalemiyyesi ledel- icrâ olub cânib-i mahkeme-i ...olunan i’lâm mucebince cihet-i mezkûre mutasarrıf Şeyh Hüseyin bin Şeyh Abbas’ın fevtiyle mahlûlundan sülbî oğulları iş bu rafi’un tevkî-i refi-i şân-ı Hakanî Şeyh Molla Ahmed ve Şeyh Abdulkadir ve Şeyh Derviş Halifelere iştiraken ber-mûcib-i nizâm-ı bin-nefs bilâ-kusur eda-yı hizmet etmek ve terk ve tekâsül ederler ise rafi’alarından ahire verilmek şartıyla bil-tevcih yedine berât-ı alişânım i’tâ olmak bâbında makam-ı Nezâret-i Evkaf-ı Hümayûnumdan bâ-i’lâm ifade kılınmağla mucebince tevcih olunmak fermânım olmağın bin iki yüz seksen beş senesi Ramazan-ı Şerifin ikinci günü tarihiyle bâ-ruûs-ı hümayûnum bu berâtı hümayunumu verdim ve buyurdum ki mumaileyhim sabıku’l-beyân keyyâllık ciheti vazife-i mersumesiyle şartı mezkûr ile mutasarrıf olalar şöyle bileler a’lameti şerifime i’timad kılalar tahriren fi-yevmi’l a’şir min şehri Zilkade sene hams ve semâninve mieteyn ve elf.

34-

Nezâret-i Evkaf-ı Hümâyûn-ı mülûkâneme mülhak evkafdan Ruha kazasında Suruc nahiyesinde Şeyh Müslüm Zaviyesi vakfından almak üzere yevmi nim ve bir rub' akçe ile rub' hisse ile loğkeşcihetinin tevcihine dair olan inhâ üzerine kaydı bilâ-harc-ı muâmele-i kalemiyyesi bâ'del-icra rub' hissesi cihet-i mezkûre mutasarrıf Şeyh Hüseyin bin Abbas'ın fevtiyle mahlûlundan erbâb-ı istihkâkdan sulbî kebir oğlu işbu rafî'un tevkî-i refî-i şân-ı Hakânî Şeyh Molla Ahmed ve Şeyh Abdülkadir ve Şeyh Derviş halifelerin iştiraken ber-muceb-i nizâm-ül nefis bilâ kusur edâ-yı hizmet etmek ve terk ve tekâsül ederler ise refî'alarından ahire verilmek şartıyla bil-tevcih yedlerine berât-ı alışânım i'ta olmak bâbında canib-i Nezâret-i Evkaf-ı Hümâyûnumdan bâ-i'lâm ledel-inha mucebince tevcih olmak fermanım olmağın bin iki yüz seksen dört senesi Muharrem-ül Harâmın ikinci günü tarihiyle bâ-ruûs-ı hümâyûnum bu berat-ı şerifimi verdim ve buyurdum ki mumaileyhim selefü'l-zikr rub' hisse loğkeş cihetine vazife-i mersûmesiyle alâmet-işerifeme i'timad kılalar tahriren fi-yevmi'l râbî'l-aşere Zilhicce sene hams ve semanin ve mieteyn ve elf.

35-

Nezâret-i Evkaf-ı Hümâyûn-ı mülûkâneme mülhak evkaf-ı şerifeden Ruha kazasında Suruc nahiyesinde Şeyh Müslüm Zaviyesi vakfından almak üzere yevmi bir akçe nısf hisse müezzinlik cihetinin tevcihine dair varid olan inhâ üzerine kaydı bilâ-harc-ı muâmele-i kalemiyyesi ba'del icrâ nısf hisse cihet-i mezkûre mutasarrıfı müteveffa Şeyh Hüseyin bin Abbas'ın mahlûlundan sulbî oğulları olub istihkakları ...olan iş bu rafî'un tevkî-i refî-i şân-ı hakânî Şeyh Abulkadir ve Şeyh Molla Ahmed ve Şeyh Derviş halifelere ber-mücib-i nizam-ı bil-nefis bilâ kusur edâ-yı hizmet etmek ve terk ve tekâsül ederler ise refî'alarından ahire verilmek şartıyla iştiraken bil-tevcih yedlerine berâtı alışânım i'ta olunmak bâbında canib-i nezareti evkaf-ı hümâyûnumdan i'lâm ledel-inha mucebince tevcih olunmak fermanım olmağın bin iki yüz seksendört senesi Muharrem-ül Haramın ikinci günü tarihiyle verilen ruûs-ı hümâyûnum vecihle bu berât-ı hümâyûnumu verdim ve buyurdum ki Mumaileyhim selefü'l-zikr nısf hisse müezzinlik cihetine vazife-i mersûmesiyle (mürekkep damlamış) şartı mezkûr üzere mutasarrıf olalar şöyle bileler alâmet-i şerifeme i'timâd kılalar tahriren fi yevmi'l sadisü'l-aşere min şehri-i Zilhicce hams ve semânin ve mieteyn ve elf.

36-

Bin ikiyüz yetmiş yedi senesi Zilhicce-i Şerifesinin on yedinci günü taht-ı Alî baht-ı Osmanî üzere cülûs-ı hümâyûnum meymenet-i makrûn-ı

mülûkânem vaki' olub umumen tecdid-i beravât olunmak ka'ide-i saltanat-ı seniyyeden olduğuna binaen Nezâret-i Evkaf-ı Hümâyûn-ı mülûkânememülhak evkafdan Ruha kazasında Suruc nahiyesinde vaki' Şeyh Müslüm zaviyesi vakfından yevmi nim ve rub' akçe vazife ile rub hissemüderislik ciheti mutasarrıfı iş bu refi'-i tevkî-i refi-i şân-ı Hakanî Esseyid Mehmed zide aliminin yedinde olan atik berât-ı bil-takdim tecdidi reca olmakdan nâşî kuyuda mürâcaat olundukda rub' hissesi cihet-i mezkûre bin iki yüz otuzyedisenesi Rebi'ülahirinin yiğirmi beşinci günü tarihiyle elyevm uhdesinde olduğu tebeyyün eylemiş olduğundan kaydı ve atik berât mucebince tecdiden berât-ı şerifim i'ta olunmak bâbında sadır olan fermân-ı âlişânım vecihle tecdiden bu berât-ı hümâyûnumu verdim ve buyurdum ki mumaileyh uslub-ı sabık üzre rub hisse cihet-i mezbûre vazife-i mersûmesiyle mutasarrıf olub edâ-yı hizmet oldukdan sonra işbu berât-ı âlişânıma muğayır tasarrufuna müdahale olunmaya şöyle bileler alâmet-i şerifeme i'timâd kılalar tahriren fi yevmi'l sabi' 'işrin şehr-i Şa'ban-ı Şerif sene selâse ve semânin ve mieteyn ve elf

37-

Bin iki yüz yetmişyedi senesinin Zilhicce-i Şerifesinin onyedinci günü Taht-ı Alî Baht-ı Osmanî üzre cülûs- hümâyûn meymenet-i makrûn-ı mülûkânem vaki' olub umûmen tecdid-i berevât olmak kaide-i mer'ie-i saltanat-ı seniyyeden olduğuna binaen Nezâret-i Evkaf-ıHümâyûn-ı şahaneme mülhak evkafdan Ruha kazasında Suruc nahiyesinde Şeyh Müslüm zaviyesi vakfının rub' İstanbulî keyl ile nısf hisse ta'sirdârlık ciheti mutasarrıf Şeyh Ali bin Şeyh Hasan ve es-Seyyid Mehmed bin Şeyh Hasan'ın yedinde olan atik berât-ı bil-kadim tecdidi reca olmakdan nâşî kuyuda müracaat oldukdan cihet-i mezkûre hissesi bin ikiyüz ellisekiz senesi Rebi'ülevvelinin yiğirmi ikinci günü tarihiyle merkumanın üzerlerinde olduğu tebeyyün eylemiş olduğundan kaydı ve atik berat mucebince tecdiden berât-ı şerifim i'ta olmak bâbında sadır olan fermân-ı âlişânım vecihle tecdiden bu berât-ı hümâyûnu verdim ve buyurdum ki mumaileyhin uslub-ı sabık üzre selefü'l-zikr nısf hisse ta'sirdârlık rub' İstanbulî keyl ile mutasarrıflar olub iş bu berât-ı âlişânıma muğayır olduklarına müdahale olunmaya şöyle bileler alâmet-i şerifime i'timâd kılalar tahriren fi yevmi'l tasi' ve'l-'işrîn min şehr-i Saferü'l-Hayr sene erba'a ve semânin ve mieteyn ve elf.

38

Bin ikiyüz yetmişyedi senesi Zilhicce-i şerifesinin onyedinci günü Taht-ı Alî Baht-ı Osmanî üzre cülûs-ı hümâyûn meymenet-i makrûn-ı mülûkânem vaki' olub umûmen tecdid-i beravât olmak kaide-i mer'ie-i

saltanat-ı seniyyeden olduğuna binaen Nezâret-i Evkaf-ı hümâyûn-ı şahaneme mülhak evkafdan Ruha kazasında Suruc nahiyesinde vaki Şeyh Müslüm zaviyesi vakfının vazife-i mu'ine ile nısfıdan hamse hisse tevliyet cihet-i mutasarrıflık es-Seyyid Şeyh Mustafa ve es-Seyyid Şeyh Ömer'in yedlerinde olan atik berât bil-takdim tecdid-i reca olmakdan nâşî kuyuda mürâcaat olunduğunda cihet-i mezkûre hissesi bin ikiyüz onsekiz senesi Saferinin ikinci günü tarihiyle mumaileyhumanın üzerlerinde olduğu tebeyyün eylemiş olduğundan kaydı ve atik berât mucebince tecdiden berât-ı şerifim i'ta olunmak bâbında sadır olan fermân-ı âlişânım vecihle tecdiden bu berât-ı hümâyûnumu verdim ve buyurdum ki mumaileyhuma uslub-ı sabık üzere selefü'l-zikr tevliyet ciheti hissesine vazife-i mu'ine kaidesiyle mutasarrıflar olub iş bu berât-ı âlişânım muğayir tasarruflarına müdahale olmasına şöyle bileler alâmet-i şerifeme i'timâd kılalar tahriren fi yevmi'l tas'i ve'l-işrîn min şehri Saferül Hayr erba'a ve semânin ve mieteyn ve elf.

39

Bin ikiyüz yetmişyedisenesinin Zilhicce-i Şerifesinin onyedinci günü Taht-ı Alî Baht-ı Osmanî üzere cülûs-ı hümâyûn meymenet-i makrûn-ı mülûkânem vaki' olub umûmen tecdid-i beravât olmak kaide-i mer'ieyi saltanat-ı seniyyeden olduğuna binaen Nezâret-i Evkaf-ıHümâyûn-ı şahaneme mülhak evkafdan Ruha kazasında Suruc nahiyesinde medfun Şeyh Müslüm zaviyesi vakfından almak üzere yevmi nim ve bir rub akçe ile bir rub hisse loğkeşlik ciheti mutasarrıflık Şeyh Ömer bin Hacı Mehmed ve Şeyh Hüseyin bin Şeyh Müslüm ve Şeyh Müslüm bin Şeyh Ahmed ve Şeyh Ahmed bin Şeyh Osman yedlerinde olan atik berât-ı bil-takdim tecdid-i reca olmakdan nâşî kuyuda mürâcaat olunan rub hisse cihet-i mezkûre binikiyüz elli senesi Muharrem-ül Haramın evâil-i tarihiyle mumaileyhin elyevm uhdelerinde olduğu tebeyyün etmiş olduktan kaydı ve atik berâtı mucebince tecdid-i berât-ı şerifeme i'ta olmak bâbında sadır olan fermân-ı âlişânım vecihle tecdiden bu berat-ı hümâyûnumu verdim ve buyurdum ki mumaileyhim uslub-ı sabık üzere rub hisse loğkeşlik cihetine vazife-i mersûmesiyle mutasarrıflar olub işbu berât-ı âlişânıma muğayir tasarruflarına müdahale olmasına şöyle bileler alâmet-i şerifeme i'timâd kılalar tahriren fi yevmi'l tasi' min şehri Recebü'l-ferd sene selâse semânin ve mieteyn ve elf

40

Bin ikiyüz yetmişyedi senesi Zilhicce-i şerifesinin onyedinci günü Taht-ı Alî Baht-ı Osmanî üzere cülûs-ı hümâyûnum meynet-i makrûn-ı

mülukânem vaki olub umûmen tecdid-i berevât olmak kaide-i mer'îye-i saltanat-ı seniyyeden olduğuna binaen Nezaret-i Evkaf-ı Hümâyûn-ı mülûkâneme mülhak evkafdan Ruha kazasında Suruc nahiyesinde vaki Şeyh Müslüm zaviyesi vakfından almak üzere yevmi bir buçuk akçe vazife ile nısf hissemüderislik cihet-i mutasarrıfı işbu refi-i terfi-i ref'i şân-ı hakâni Şeyh Mehmed bin Şeyh Mehmed'in yedinde olan atik berât bil-takdim tecdidi reca olmakdan nâşî kuyuda mürâcaat oldukda nısf hisse cihet-i mezkûrenin bin ikiyüz kırksekiz senesi Receb-i Şerifin dokuzuncu günü tarihiyle uhdesinde olduğu tebeyyün eylemiş olduğundan kaydı ve atik berât mucebince tecdiden berât-ı şerifim i'ta olmak bâbında sadır olan fermân-ı âlişânım vecihle tecdiden bu berât-ı hümâyûnümü verdim ve buyurdum ki mumaileyh uslub-ı sabık üzere nısf hisse cihet-i mezkûre vazife-i mersumesiyle mutasarrıf olub edâ-yı hizmet oldukdan sonra iş bu berât-ı âlişânıma muğayir tasarrufuna müdahale olmaya şöyle bileler alâmet-i şerifeme i'timâd kılalar tahriren fi yevmi'l hamis aşere min şehr-i Rebiülevvel sene ehad ve semânin ve mieteyn ve elf

41

Bin ikiyüz yetmişyedi senesi Zilhicce-i Şerifesinin onyedinci günü Taht-ı Alî Baht-ı Osmanî üzere cülûs-ı hümâyûnum meymenet-i makrûn-ı mülukânem vaki olub umûmen tecdid-i berevât olmak kaide-i mer'îye-i saltanat-ı seniyyeden olduğuna binaen Nezâret-i Evkaf-ı Hümâyûn-ı şahanem mülukâneme mülhak evkafdan Ruha kazasında Suruc nahiyesinde vaki Şeyh Müslüm zaviyesi vakfının vazife-i mu'ine ile iki hams hisse tevliyet cihet-i mutasarrıflık Seyid Abdullah ve Seyyid Ali ve Seyyid Süleyman ve Seyyid Müslüm halifelerin yedlerinde olan atik berât bil-takdim tecdidi reca olmakdan nâşî kuyuda müracaat oldukda cihet-i mezkûre hissesi bin ikiyüz yirmi iki senesi Şevval-ı Şerifin evâsıt-ı tarihiyle mumaileyhin önlerinde olduğu tebeyyün etmiş olduğundan kaydı ve atik berat mucebince tecdiden berât-ı şerifim i'ta olunmak bâbında sadır olan fermân-ı âlişânım vecihle tecdiden bu berât-ı hümâyûnümü verdim ve buyurdum ki mumaileyhim uslub-ı sabık üzere selefü'l-zikr tevliyet ciheti hissesine vazife-i mu'ine kadimesiyle mutasarrıflar olub iş bu berât-ı âlişânıma muğayir tasarruflarına müdahale olunmaya şöyle bileler alâmet-i şerifeme i'timâd kılalar tahriren fi yevmi'l tasi' ve işrin min şehr-i Saferül Hayr erba'a ve semânin ve mieteyn ve elf

VGMA, DEFTER NO. 2150-1, SAYFA 45-46

